

Búcsú Lakó György professzortól

(1908–1996)

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem, az egyetem Bölcsészettudományi Kara, a kar Finnugor Tanszéke és a Magyar Nyelvtudományi Társaság képviselőjében köszönök el Lakó György professzor úrtól.

A magyar tudományos élet és a hazai felsőoktatás kiemelkedő személyiségétől búcsúzunk. Tartalmas, eredményekben gazdag pályájának értő méltatása, sok száz tételt tartalmazó tudományos tevékenységének értékelése elvégzendő feladatunk. 88 megélt esztendőjéből több mint hatvanra terjesztheti ki figyelmét az utókor, ha csupán ismert közleményeinek dátumait tekinti. Azonban csak akkor vélekedhetünk Lakó György korát és biográfiáját megértő, s csak együtt megérthető módon, ha nem csupán számszerűségében, a publikációk mennyiségében, hanem a legfeljebb csak becslésben mérhető teljesebb szakmai tevékenysége egészét is megkíséreljük mérlegre tenni. Ez többnyire általa levezetett ülésekben, értekezletekben, jelentésekben, diplomamunkák és doktori disszertációk értékelésében, különféle szakvéleményekben testesült meg. Az ilyen erőt, időt, energiát hihetetlen mérvűen apasztó, feleslegesnek is látszó, mégis nélkülözhetetlen munkát soha és senki nem szokta említeni, s a halk zokszavak az úgynevezett illetékesek számára meghallatlanok maradtak. A bibliográfiákban sincs helyük. Pedig ezek az irattárakban elsüllyedő száz és száz oldalak is meghatározó tartozékai egy-egy életműnek, szakterületnek, és azok Lakó professzor munkásságában is.

Elköszönő szavaimat a budapesti egyetem Finnugor Nyelvtudományi Tanszékének egykori vezető professzorára gondolva folytatom.

Ezt, a magyar identitástudat fejlesztésében és ápolásában oly fontos szaktudományt képviselő, a nemzeti tudományok egyikét reprezentáló tanszékét 1872-ben alapították. – Lakó professzor sorrendben a negyedik irányítója volt ennek a jelentős műhelynek, amely az ő nyugdíjba vonulását megelőző évben ünnepelte fennállásának 100. évfordulóját.

Semmiképpen sem kerülhető meg, s maradhat említés nélkül az e tanszékét irányító professzorok személyes sorsának sajátos és különleges összefonódása a magyar történelemmel, történelmünk fordulóival. – Az alapító Budenz József a kiegyezést követő ötödik évben szervezte meg az intézményt, teremtett maradandó hagyományokat az oktatás programjában, s emelte ismét világszínvonalra a finnugor összehasonlító nyelvészetet. – Szinnyei Józsefnek az első világháborút, majd Trianont követően kellett megőriznie és fenntartania a magyarság számára a korábbinál is fontosabbá váló intézetet. – Zsirai Miklós professzorra – ha lehet – még nehezebb feladat várt, a rommá lőtt fővárosban, elképesztően nehezbűlő politikai és tudományos feltételek közepette kellett átmentenie és szinten tartania elődei eredményeit.

És Lakó professzor vállaira sem akármilyen súlyokat rakott a történelem. 1956-ban nevezték ki a Finnugor Nyelvtudományi Tanszék élére, ahol azonban a tényleges oktatást csak 1957 kora tavaszán kezdhette meg. A hallgatók jelentős hányada ekkorra külföldre menekült, sokan elestek az októberi–novemberi harcokban, s napirenden voltak a letartóztatások.

És most már teljesen személyes az emlékezés. Ezekben a roppant nyomasztó és vészterhes időkben a tanároknak és a diákoknak egyedüli valódi mentsvára a tanterem maradt, a menedék és a külvilág kikapcsolása pedig a tanítás és a tanulás, tehát a munka.

1957-ben csodálatos professzori kara volt az Eötvös egyetemnek. A magyar tudománytörténet fényes lapjaira kínálkozik az akkor itt működő professzorok hosszú sora (többségük már nincs közöttünk), s az ő névsoruk – az emberi sors törvényszerűségéből következően – a mai napon újabb névvel lett teljesebb. Könyvekből és legendákból ismert, úgynevezett klasszikus professzor egyéniségekre gondolok itt, akik közé az egyetemre történt belépésétől kezdve Lakó György is tartozott.

1957-től 1959-ig – magyar szakos diákként – Lakó professzor minden előadásán jelen voltam. Bár a finnugor összehasonlító nyelvészet valóban nem tartozik a könnyű stúdiумok közé, a terem mindig tele volt. Kristálytisztá logikájú, adatokban gazdag, szellemes kitérőket, kíváncsiságot keltő ironikus és kesernyés felhangokat sem nélkülöző kollégiumain tanárok nemzedékei nevelődtek. Kár, hogy akkoriban még – nálunk – nem létezett magnetofon, ezért nyomdakésznek mondható, egy-egy témát kerekén és lezárva tartalmazó fejtegetéseit nem lehetett rögzíteni. Megvallom, nagyon szigorú tanárnak és vizsgázatónak bizonyult. A finnugrisztika iránt érdeklődő, magukat jól felkészültnek vélő hallgatókat is megizzasztotta. Ezért is számított értéknek az egyetemen a Nála szerzett jó jegy. Mindezt azért említem, mert önmagával szemben is roppant igényes volt, minden kimondott és leírt szavát többször is mérlegre tette, gondosan megszűrte. Ha a minőség egyike korunk legfontosabb és legaktuálisabb igényeinek, akkor ma is követendő példa magas követelményrendszere.

Lakó professzor úr – túl az elmondottakon – egyik meghatározó egyénisége volt a hazai és a nemzetközi finnugrisztikának. Az európai szakemberek közül – igen-igen hosszú szünet után – az elsők egyikeként járta körbe a Szovjetunióban élő nyelvrokonokat (az ötvenes évek legelején), s adott hírt – máig is tanulságos beszámolókból – életükről, törekvéseikről. Ezen út nyomán is egyik kezdeményezője volt a finnugrisztikai tudományok egyre növekvő jelentőségű rendezvénysorozatának, a Nemzetközi Finnugor Kongresszusoknak. A Magyar Nyelvtudományi Társaság alelnökeként is mindent megtett azért, hogy szeretett tudományszakja minél ismertebb és érthetőbb legyen a magyar nyelv rokonsága és múltja iránt érdeklődők széles körében. Mostanában, amikor a dilettantizmus számos területen, így a magyar őstörténetet illetően is át-átcsap a szabályozottnak hitt magas gátakon, különösen hiányozni fog tekintélyével megalapozott harcos kérelhetetlensége.

Szakterülete fennmaradásáért, továbbfejlesztéséért is rendkívül sokat tett, hiszen – egyebek mellett – a tudományos utánpótlást biztosító egyetemi finnugor szak létrehozásában is kezdeményező szerepet vállalt. Valóságos harcot vívott, amelynek láthatatlan dokumentumairól búcsúztatóm elején szóltam. – Svéd tárgyú előadásaival, nyelvkönyvvel, szótárával a hazai skandinavisztika útrairításában is jelentősek az érdemei.

A szigorú és távolságtartó tudós-tanár lelkébe szinte lehetetlen volt belepillantunk. De – ritka alkalmakkor – mód volt megsejtenünk mély, kissé érdes humorát, s persze felfigyeltünk olykor elcsukló hangjára is. Finnországi, észtországi ösztöndíjas útjait, élményeit élvezetesen elevenítette meg, az elhalt barátokról és tudóstársakról meghatódva emlékezett. Felejthetetlen volt a 85. születésnapjára rendezett kis tanszéki és családi ünnepségen való szereplése (egyik utolsó nyilvános szereplése), amelyen teljes valójában mutatkozott meg – spontánul is – múltmegidéző képessége.

Utolérhetetlen módon tudott írni, szólni a finnugrisztika nagyságairól, nagy szónokhoz és írókhoz méltóan Sajnovicsról, Budenzről, Szinnyeiről. Finnül is, észtül is olyan szinten, hogy hallgatósága bámulattal figyelte. Valósággal megelevenítette a régi világot, hírneves elődeit, szinte mintha közéjük s korukba vágyott volna a rideg, kérlelhetetlen jelenből.

Itt viszont tette és megtette, amit a sors és a kor feladataul rótt ki. Nyugalomba vonulása után is folytatta a munkát, oktatott, konzultált, segített, s megírt néhány nélkülözhetetlen, a finnugrisztikai szak- és tankönyvek sorából mindezüdig hiányzó kötetet. Finnugor mondattani jegyzetével és lapp chrestomathiájával igen nagy szolgálatot tett a hazai egyetemi oktatásnak.

A magyar felsőoktatás, a finnugrisztikát művelők egyre növekvő tábora nagyformátumú mestertől, eredményes tudományszervezőtől búcsúzik a mai napon. Az egyéniségéhez legméltóbb zárszavak az Általa is csodált, többször méltatott finn eposzból, a Kalevalából merítettek. Vejnemöjnenről és Vejnemöjnentől valók:

*Megy a tenger síkján el-bé,
Mondja mostan elmentiben:
„Várjatok csak, lesz még idő,
Egy nap elmegy, másik feljő,
Szükség lesz majd énrám újra,
Várnak vissza, hívnak vissza...”*

Egészen biztosan így lesz!

Családjának, hozzátartozóinak megnyugvást kívánok.

Professzor Úr! Nyugodjék békében!

